

BUTLLETÍ DE CATALUNYA

Edité par le Comité Central Séparatiste Catalan à Paris, 92, Rue de Richelieu — Paris

El cos mortal d'en Guimerà, que en aquets darrers temps no era més que un pretexte per a empresonar l'ànima del gran poeta, s'extingí el dia 18 del corrent mes de juliol. Tot just n'acabem de tindre notícia quan anem a cloure aquest número del «Butlletí de Catalunya».

No es aquesta petita fulla el més apropiat enquadrament per una nota necrològica del mestre. Pero es, sens dubte, el lloc on la seva idealitat té expressió més exacta.

L'esperit d'en Guimerà, que no morirà mai, es en els ideals d'acció per Catalunya on s'el honora íntegrament.

Fou apóstol de la llibertat de Catalunya i més que aixó, fou el verb vibrant de l'ànima catalana, per ell engrandida i per ell universalitzada. Les seves estrofes serán cant de guerra dels patriotes catalans.

Sembla un símbol la seva mort en els temps presents. Calla el verb i vibra més que mai l'esperit. Ha mort n'Angel Guimerà i la seva obra es ara més viva que mai. Honorem-lo actuant per Catalunya i complim prompte el seu fervent i patriòtic desitg, fent realitat el seu vaticini :

*« Al redós de Montjuic
m'he guarnit la sepultura ;
aixís un día els canóns
atronarán mes despulles
l'independència aclamant
de la mare Catalunya. »*

UN ALTRE ATEMPTAT CONTRA LA CULTURA CATALANA

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, clausurada

Era d'esperar. Després de la persecució contra l'us de l'idioma català; després de la supressió des les ensenyances catalanes als centres oficials, subvencionades per la Protectora; després de les disposicions contra l'Institut d'Estudis Catalans i contra l'Universitat Industrial de Barcelona, la clausura de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana per ordre de l'Estat espanyol es una cosa natural. L'indignació dels catalans, arribada al comble en les anteriors disposicions, no pot fer, davant d'aquesta, més que refermar-se més i més.

Pero l'extrany es que aquesta disposició no s'hagués produït abans.

Es clar que el Directori militar espanyol ha tingut el temps ocupat en dictar les innombrables mesures contra Catalunya que, en el seu día, constituirán una biblioteca edificant de vergonya i d'ignominia; pero aquesta de la clausura de la Protectora, en el plà de destrucció de la cultura catalana en que està col·locat el Govern mitgeval d'Espanya, debía esser una de les primeres. Mereixia la Protectora, pel bé que ha fet a la Patria catalana, l'honor d'esser pariona, quant menys, de la Mancomunitat en la prioritat del sacrifici a l'odi del Govern cavernari d'Espanya.

Mai es tard, pero, quan la gloria arriba i l'obra de la Protectora es veu, al fí, coronada per l'honor d'haver sofert l'atropell que li infligeix el Govern dictatorial dels fracassats conquistadors del Marroc.

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, encaixada perfectament en l'esperit del poble català, iniciada pels patriotes catalans exilats a Amèrica, havia tingut des de els seus començos una pujança extraordinària. Flor ufanosa del renaixement català en aquest període esplendorós, se la veia creixer.

El nombre dels seus socis s'ha sextuplicat en cinc anys. Compta amb més de 700 socis col·lectius (associacions, diaris, municipis, entitats). Els Ajuntaments més importants de Catalunya, son socis col·lectius de la Protectora. A Catalunya hi té més de 100 delegacions i una cinquantena a l'extranger. El nombre de socis individuals passa de 12.000.

Com es sabut, la seva activitat, independent de tota política, estava dedicada a la creació i subvenció d'escoles primaries, publicació de textos d'ensenyament, organització de colònies de vacances per a nens pobres, concursos i pensions per el perfeccionament de mètodes, oficina d'informacions,

biblioteca circulant i fons de material per a escoles e institucions.

El tancament s'efectuà *ab irato*, sense avís previ, de la forma més arbitrària, el dia 24 de juny prop-passat. La policia s'en emportà els papers i els cabals; i les portes de les oficines foren segellades.

A conseqüència del tancament de la Protectora, queden sense subvenció i en perill de desaparèixer 30 escoles; son desorganitzades cinc colònies escolars de vacances; els concursos i publicacions escolars son interromputs i la biblioteca pels instructors es tancada.

Per l'importància de l'obra de la Protectora i pel bé que feia a Catalunya, hom no pot menys d'admirar-se de que a l'esperit del mal que anima al Govern d'Espanya, no se li hagi acudit abans la malifeta. Aquesta es de les més monstruoses que es puguin cometre.

No ens hi hem, pero, d'amoïnar massa. L'indignació arriba a un cert punt d'on ja no pot passar. I aixó, abans de que la Protectora fos clausurada. No ens parem en una contemplació estèril de la nostra ira i fem de manera que aquesta esdevingui útil. Les futures recaudacions de la Protectora, malgrat el tancament, seràn encara més quantioses, pot-ser per aixó mateix. Elles podrán servir, si es vol, per a proporcionar elements per a la deslliuració de la Patria. En tot cas, poden nodrir el primer pressupost d'Instrucció pública de l'Estat lliure de Catalunya.

Es a l'ànima de Catalunya que s'ataca, en atacant a la Protectora i, com deia el plorat apóstol català que acaba de morir: «l'ànima es nostra!»

Algún periódic va afanyar-se a publicar una nova de Toulouse parlant d'un incident allí ocorregut el dia 29 de juny passat, amb motiu de les festes que varen esser organitzades a l'ocasió de l'aplec d'« Occitania », i en les que ultra pendre-hi part la famosa Societat Coral Deodat de Severac, que tan bé dirigeix el bon patriota català Sr. Fontbernat, va assistir-hi, expressament convidat, el benemèrit capdill de la llibertat de Catalunya, Sr. Macià.

Plau-nos fer constar que tots els actes de dites festes varen celebrar-se tal i com havien estat organitzats i que contra el que els enemics de Catalunya maquinàren, cap efecte han tingut les reclamacions i queixes produïdes.

El succeït ha estat una bella prova de que la França està avui dirigida per homes de Govern d'esperit de llibertat i de justícia i que en ella, cada dia son més les simpaties que se senten envers la causa de Catalunya i els seus homes.

Solo son españoles aquellos que no pueden ser otra cosa.....

CANOVAS DEL CASTILLO.

L'Amnistia

El Directori Militar, síntesis de totes les ignorancies, concupiscencies, cobardies i falsetats que eren la característica dels anomenats polítics espanyols a quins ell prometè que venia a bandejar per a sempre mes ha fet firmar per el rei d'Espanya un decret d'amnistia que no es altre cosa que una cobarda fugida del impasse en que l'havia ficat d'una banda la obligació que te de salvar el rei, primer i quasi unic responsable de la vergonyosa actuació espanyola al Marroc, i d'altra banda la necessitat de simular que volia donar satisfacció al poble, que encare aguanta el pes de la seva bota.

Com amb tota impudícia es diu en el mateix preambul del decret, firmat al precís moment de arrencar un tren (com si fos imposició d'una amenassa), *la circumstancia i no la menos senyalada* que aconsella la amnistia es el fi a que s'ha arribat en el procés de les responsabilitats del Marroc.

Res hi fa que la publicació del tal decret siga la bofetada i la desautorització més grossa que fins avui hagi rebut el mes alt tribunal espanyol de guerra i marina, res hi fa que amb ell vinga a demostrarse que també, com el Tribunal Suprem amb el seu fallo ho demostra, el Directori enten que no es al General Berenguer i als seus subordinats a qui deu castigarse, sino a qui, plassat més alt que tots ells, va anar preparant amb les seves «xuleries» els vergonyosos fets de Melilla enviant plans i ordres pel seu compte i encoratjant a homes com en Silvestre amb telegrams com el que va enviar-li poc avants del desastre de la Comandancia de Melilla i que consta foliat en el famós expedient Picasso, que textualment diu: «Ole los chulos. — Alfonso».

En Primo i els seus companys de Directori no tenen altre proposit que *seguir gobernando* (ja sabem lo que aixó significa a Espanya), i anar fent tot lo que puguin per a retrassar la seva caiguda i, amb ella, la del rei, únic i verdader factotum de la hora present.

Per aixó en el decret d'amnistia, amés de desagaviar al grop Berenguer es procura afalagar i fer callar a la íntima part sana del exercit que, especialment els cosos d'artilleria, enginyers i marina, han constatat al Directori el dret de dir-se representant seu, per quin motiu sofreixen alguns d'ells presó o desterro, doncs consta prou bé al Directori que aquests elements no volen esser representats per els homes que, parlant a tothora de patriotisme, de moralització, i de renovació de sistema, patrocinan i defensen afers com el de la Caoba, el fenomenal i reial negoci de la societat S. E. de I. i T. E., de la ocupació solapada per Alemania de la nostra costa mediterrania, etc. etc.

No es d'extranyar, doncs, que l'amnistia concedida no anés més enllà de l'apuntat i que fora d'algun cas especialíssim que a n'ella s'hi visa i les que podríem dir rutinaries rebaixes de pena per delictes comuns, rés més en ella s'hi decreti.

Nosaltres, catalans, aixís ho esperàvem i a la vegada — per què no dir-ho? — aixís ho desitjàvem; doncs, afortunadament, cada dia amb més convenciment i amb més braó cridem al mon civilitzat, que ja ens escolta, que no volèm oferir les nostres voluntats i energies a l'obra del Directori i de Espanya que ell tant bé representa; que no volèm el seu perdó ni les seves complacencies, perque tenim la certesa de que, dintre poc, tindrán que fer amb nosaltres, catalans, el que abans feren amb els fills de les lliures repúbliques americanes. Perque s'apropa el dia que la veu d'un altre Pi i Margall tornarà a sentir-se i repetint, referint-se à Catalunya, el que ell deia quant la guerra de Cuba, cridarà a Espanya:

« Per què calificar i tractar allí de bandolers i mals patriotes als que aquí diem heroics? Per herois i germans teniu avui als fills de Mèxic, Guatemala, Argentina, Colòmbia, Xile, Perú, Uruguai, Cuba... i vàren llençarvos de casa seva. Sigueu justos amb els que us volen fora de Catalunya. »

Honradesa administrativa del Directori espanyol

Els trasllats, destitucions, excedències forçades i, últimament, l'escandalosa maniobra del Tribunal Suprem de Guerra i Marina, referent al cas Berenguer, demostren, fins als orbes d'intel·ligència, la falsetat de les afirmacions fetes pel Directori amb referència a la administració de Justícia que prometé volia dignificar i regenerar.

Igual falsetat i despreocupació demostra amb relació a la seva honradesa administrativa. Els fets ja innombrables que no per esser menys públics van coneixent-se, que depasen en gravetat als que per boca d'en Primo es qualificaven de delictes quan podíja atribuir-los als anteriors malmenadors d'Espanya, ho demostren. Citem-ne alguns.

L'odiable politicastre Alba, execrat públicament pel Directori, havia pactat a espatlles del Parlament uns convenis i tractats comercials altament perjudicials, especialment per nosaltres, catalans. En Primo ho condemnà fent-ne gros argument en el seu manifest famós que passarà a l'història pel seu cinisme; però, al venir ara fa poc, el temps de puguer denunciar-los i corregir-los, han bastat algunes visites al rei Alfonso i a algún dels membres del Directori per a que quedés tot tal com l'Alba ho havíja fet i desairats o burlats, una vegada més, els babaus que encara perden el temps « elevant do respetuosas protestas ».

Per tal d'ordenar i moralitzar l'administració espanyola, el Directori va crear els celeberrims delegats governatius que, escampats arreu havien de fer gran bé als pobles per ells dirigits.

D'aont va escullir el Directori aquests « homo tipus » d'administradors i moralistes per a que fos una veritat el que hipòcritament s'els hi donava com a tasca?

Tan els uns, que ja havien pertenescut a la desastrosa actuació militar-civil espanyola, a Cuba, a Filipines, a Catalunya, etc., com els demés, aleshores encara inconeguts, no son més qu'uns oficials de l'Exèrcit espanyol; d'aquest Exèrcit que, salvades honrossíssimes i clares excepcions, tan bella prova ha donat sempre de la seva capacitat administradora i educadora (voldríem dir colonitzadora) arreu on ha actuat i que culmina avui en el Marroc, aon, en plé Directori i amb els homes per ell seleccionats, s'hi passa el que diu el « rapport » que el general Queipo de Llano ha dirigit oficialment al comandant general de Ceuta, general Montero, com a resultat de la seva visita a la zona de Ceuta i Tetuán i del quin s'en ocupa amb escàndol la Premsa estrangera. Comença el « rapport » fent constar que el comandant general de Ceuta no sols ignora completament la naturalesa del terreny en quin comanda, sino que fa sortir les columnes a combatre sense tenir en compte ni tan sols els informes dels seus subordinats i fiant-se solsament de les fotografies que fa fer-se per medi dels aviadors que operen a gran alçada. I diu tot seguit: « En la meua visita d'inspecció a Xexauen, he trobat que els depòsits reglamentaris de queviures estan buits i que el soldat no té davant d'ell gaire més dels queviures necessaris per un dia. Que la guarnició tota, està privada de tot

confort, arribant a faltar-los-hi, en absolut, els llits i les robes. Que controlat el que constava com a existència de queviures en el propi depòsit de l'Intendència de Xexauen, hi mancaven més de 300 kilos ».

Feta l'inspecció a Tetuán, el general Queipo diu: « En el magatzem d'aprovisionaments que té que garantir durant varies setmanes l'alimentació de 22.000 homes de tropa, sols hi he trobat, durant l'inspecció, 340 kilos d'arròs, 252 de sigrons, 16 kilos de mongetes, 141 kilos de llard, 19 litres de vinagre, etc., el que ha motivat que s'hagi hagut d'anar comprant, als comerciants de Tetuán i a preus exorbitants, els aliments més indispensables ».

A totes aquestes queixes, segons afirma el « rapport », el comandant general de Ceuta va contestar-hi que els medis de transport eren insuficients i que solsament disposava d'alguns camions i encara en molt mal estat.

A ont van, doncs, a parar els 279.413.610 pessetes que en el presupost general d'Espanya figuren com a « Acción espanyola en Marruecos » a més dels 528.384.444 pessetes que hi figuren com a presuposts de Guerra i Marina? I tingui's en compte que aquests presuposts, del 24-25, son fets, segons el Directori, amb molta economia.

La Qüestió del Marroc

En Primo de Rivera, en el seu nou « reenganche » al Govern, que tan bé li deu anar, malgrat l'execració de tot el món i el ridícol del seu paper de xerraire foll, ha anunciat el seu propòsit de fer claudicar a l'Exèrcit espanyol davant la república del Rif, si bé amb el geste covard de la guineu de la falla.

Com a resposta a les intencions manifestades per en Primo, gairebé immediatament després de fer-se públiques, els rifenys atacaren les posicions de l'Exèrcit espanyol al Marroc produint-li baixes molt nombroses. Ho han fet per si hi havia dupte de que l'abandó del Marroc per part d'Espanya no serà voluntari, sino obligat per la derrota.

Decididament, els moros no volen que els hi perdonin la vida als espanyols. Volen la retirada d'Espanya del seu territori; mes abans de que la faci voluntariament, proven que l'ha de fer per la força, imposant-li la fugida amb el geste del vencedor.

Així es la veritat i així s'ha de reconèixer; pesi a l'esperit conquistador i dominador dels espanyols; pesi a l'amor propi de l'exèrcit espanyol també i en primer terme. Perque el fals de tota falsetat en aquest assumpte, es la declaració d'en Primo de Rivera, de que es tractarà d'armonitzar l'interés del país amb l'amor propi o l'honor de l'Exèrcit. Aixó vol dir que aquest està renyit amb l'interés del país — com nosaltres hem dit sempre — en la qüestió del Marroc, o no vol dir res. I si l'amor propi o l'honor de l'Exèrcit es vol armonitzar amb la retirada davant d'un enemic que no ha donat ni donarà mai proves de sentir-se vençut, si no tot el contrari; i si aquesta retirada es produeix precisament perque l'enemic no 's vol deixar vencer i aixó s'armonitza amb l'amor propi o l'honor de l'Exèrcit, caldrà convindre en que aquest honor i aquest amor son molt acomodaticis.

Abandoni's el Marroc en bonhora, que aixó es el que desitja el país; però declari's també que aixó es fa perque no hi ha capacitat ni competència per fer altra cosa. Mal es, pero, que hagi d'esser precisament un Govern militar el que ho declari...

Ara bé, aquest Exèrcit, que s'ha deixat conduir, per un servilisme insensat, a la més pobra calificació davant del món; aquest Exèrcit al qual l'imbecilitat del rei i l'actuació tragi-còmica de la dictadura militar el deprimeixen cada dia més; aquest Exèrcit, que en la consideració pública tan poc li resta ja que perdre, estarà disposat a acatar el plà d'en Primo? En Primo diu que sí; en Primo vol dir que sí quan parla de l'unanimitat que diu que hi ha entre tots els elements armats. Sembla també que sí, si es té en compte la lògica dels fets que, quan hi ha una cosa que roda per la pendent, determinen que no parí fins a l'abim. Però també hi ha qui diu que no; hi ha, demés a més, fets ben eloqüents que demostren la falsetat de les declaracions d'en Primo quan parla de l'unanimitat entre els elements armats. Es públic el desacord que hi ha entre l'Exèrcit i la Marina; son notories les diferències que separen a l'Exèrcit peninsular del que lluita a l'Àfrica; son ben coneguts els casos del capità d'Enginyers i aviador Sr. Aragón i del almirall Pintado, que foren desterrats perquè digueren que en Primo no representa a l'Exèrcit; sapigut es també el desacord que es manifestà entre el general Primo de Rivera i el general Burguete i els caps d'Exèrcit del Marroc en proposar-los-hi la retirada; recent, d'aquests dies, es l'empresonament, al castell de Jaca, d'un coronel de Caballeria per haver acudit a l'estació a fer una demostració de simpatia al general Berenguer en el seu viatge a París. Es vol més per a provar com es d'inexacta l'afirmació d'unanimitat de que parla en Primo, qui no content amb declarar aquesta unitat la presenta com a demostració d'acatament a la seva autoritat dictatorial?

Es clar que s'ha d'abandonar el Marroc. S'ha d'abandonar perquè pasàren fa molts segles els temps en que era possible la dominació dels pobles a la manera espanyola. S'ha d'abandonar també, perquè l'Exèrcit espanyol, sacrificant estèrilment milers de vides joves, desangnant al país i arruinant-lo, ha provat abastament la seva incapacitat. Es clar que no s'atend la raó primera, d'indole moral, de reconeixement de que els temps presents no admeten els procediments mitgevals; però s'imposa la segona; la de l'incapacitat, i aquesta d'una manera ben imperiosa i clara.

Li vé gran a l'Exèrcit d'en Primo i Companyia la colonització del Marroc espanyol.

Però, com diu un periòdic francès, «per qué dir-ne encara Marroc espanyol d'aquesta regió rifenya?»

El nostre plet davant del món

L'opinió anglesa.

L'Anglaterra es un dels països més ben informats respecte a l'actualitat espanyola. Els comentaris de les seves revistes i publicacions més importants, en ocupar-se de les coses d'Espanya, solen fer-ho amb tanta veritat com si els seus informadors visquesin a la península... i puguesin escriure d'allà estant.

Darrerament, s'ha publicat a Anglaterra un llibre titolat «Spain to-day» degut a la ploma de Mr. Franck B. Deakin. Aquest llibre tracta a l'Espanya d'«home malalt» de l'Europa, al nivell de la Turquia d'avant-guerra. Tracta el plet separatista i anuncia la proximitat d'un xecament en els països català i basc «els únics — afegeix — que tenen un sentit polític» i que conduirà al separatisme.

Un article publicat a l'important revista britànica de tendències laboristes «New Statesman», parla de les qüestions polítiques espanyoles de complet acord amb el llibre indicat i afegeix-hi noves dades.

La «Saturday Review», revista importantíssima, analitzant el llibre esmentat, afegeix, de la seva part, que Espanya es un país on regnen l'egoisme i la mala fé i que la misèria,

l'ignorància, la crueltat i l'injustícia pesen sobre la vida de més de la meitat dels habitants, víctimes de les tenebres i de la corrupció. Com a crítica del llibre de Mr. Franck B. Deakin, diu que produirà sentiment als amics d'Espanya, però que no conté més que una relació de fets indiscutibles, escrita amb honradesa i sinceritat.

Mr. Arnold Bennett, que acaba de fer un viatge d'informació per la península ibèrica, ha publicat una sèrie d'articles sobre l'Espanya, dels que l'impressió que s'en desprend es la mateixa que s'en dedueix del llibre esmentat.

Tan clarament haurán dit la veritat els escriptors anglesos, que l'ambaixador d'Espanya a Londres, Merry del Val, s'ha cregut en el cas d'haver de sortir en defensa del prestigi del seu representat.

L'opinió francesa.

Fora impossible fer un extracte de les manifestacions de l'opinió francesa, de simpatia per Catalunya i de condemna-ció contra la dictadura espanyola. Diem, com a resum, que l'opinió francesa avui coneix ja el plet català en els veritables termes en que es planteja.

Remarquem, per la freqüència i l'amor amb que tracten nostres assumptes, els diaris «Le Quotidien», «L'Œuvre», «Le Temps», «La Lanterne», «L'Ère nouvelle», «Paris-Soir», «Le Journal des Débats», de Paris, «La Dépêche», «L'Œc» i «Le Télégramme», de Toulouse, etc.; i conservem amb gratitud els noms d'en Charles Brun, Albert Renaud, Auguste Gauvain, Louis Roubaud, Dr. Soula, Perbosc, Chauvet, Francis, Malato, entre els escriptors que més amatentament tracten el nostre plet.

Pel sentit que l'informa, perquè reflexa el coneixement del nostre problema i la bona disposició dels elements de válua de França en favor de Catalunya, no sabem resistir a la temptació de reproduir aquest final d'un article de'n F. Jean Des-thieux:

«Je m'entretenais, récemment, de la question catalane avec un homme d'Etat français rencontré au hasard d'un dîner. On m'excusera de ne pas le nommer aujourd'hui, car il est devenu ministre depuis lors. L'avouerai-je? Je ne m'attendais pas qu'un homme politique peu spécialisé dans les affaires étrangères, connu aussi précisément la question. «Quel domma-ge, me disait-il, que ces aimables catalans si ardents, si sympathiques, si pleins de talent et si capables de sagesse, ne sachent pas mieux se discipliner afin de s'entendre entre eux en vue d'une action unique, commune, concertée...»

Je convins que l'unité d'action n'est pas toujours très appa-rente. Mais l'unité de pensée n'est pas loin d'être réalisée dans le patriotisme du cœur. Et je dis au ministre ce que je vais redire ici:

«Il faut aider la Catalogne à s'émanciper, parce que c'est le seul pays méditerranéen assez civilisé, assez évolué, pour que l'on puisse compter sur lui. C'est avec la Catalogne — et contre l'Espagne, et contre Rome, hélas! — que la France réalisera tôt ou tard, la grande pensée de Mistral et de Paul Adam: l'unité du monde latin par la Fédération tacite des peuples méditerranéens; la Provence et la Catalogne sont sœurs d'âme et de lait. Par ces deux peuples, la paix latine est réalisable. Aider à la libération de la Catalogne, c'est aider au maintien de la paix, non seulement en Médi-terranée, mais dans toute l'Europe.»

L'opinió belga.

La Premsa belga tracta amb no menys encert que l'angle-sa i la francesa aquests assumptes. Si disposèssim, però, de més espai, de bona gana inseraríem un article del gran diari «L'Etoile Belge» i una nota del molt ben informat «La Wal-lonia Libre» en que s'hi reflexa un gran afecte per Catalun-ya i una enèrgica condemna-ció de les vexacions de que la fa víctima el Directori Militar d'Espanya.

L'opinió suïsa.

No es menys estimable la col-laboració de la Premsa suïsa. Son varis els diaris suïsos que sovintment s'en ocupen.

Baix el títol d'«Une nationalité opprimée», «Le Travail de Genève» ha publicat un article molt interessant, tant per la simpatia molt remarcable que demostra envers Catalunya, com per presentar sobre un caire d'estricta justícia la qües-tió catalana davant de la Societat de les Nacions.